

LT

LT

LT

EUROPOS KOMISIJA

Briuselis, 2010.11.10
KOM(2010) 629 galutinis

ŽALIOJI KNYGA

Integracinį augimą ir tvarų vystymąsi remianti ES vystymosi politika

ES vystymosi politikos poveikio didinimas

TURINYS

1.	Įžanga	3
2.	Didelio poveikio vystymosi politika	6
2.1.	Praktiškai įgyvendinamas didelio poveikio bendradarbiavimas	6
2.2.	Žmogaus raidą augimas.....	7
2.3.	Valdysenos skatinimas	7
2.4.	Saugumas ir pažeidžiamumas	8
2.5.	Kaip iš tiesų suderinti paramą.....	9
2.6.	Vystymosi politikos darna.....	10
2.7.	Paramos biudžetui poveikio didinimas	11
3.	vystymosi politika kaip integracinio ir tvaraus augimo varomoji jėga	11
3.1.	Partnerystė siekiant integracinio augimo	12
3.2.	Regioninės integracijos skatinimas. Tolesnis prekybos vystymuisi skatinti rėmimas	14
4.	Nauja varomoji jėga – tvarusis vystymasis	15
4.1.	Klimato kaita, biologinė įvairovė ir vystymasis	15
4.2.	Energija ir vystymasis	17
5.	Žemės ūkis ir apsirūpinimo maistu saugumas	19
6.	Išvados.....	21

1. ĮŽANGA

2000 m. išsivysčiusios ir besivystančios šalys nustatė Tūkstantmečio vystymosi tikslus (TVT) – aštuonis pagrindinius ir svarbiausius tikslus, kad iki 2015 m. būtų sumažintas skurdas. 2010 m. rugsėjo 20–22 d. Niujorke vykusiame Generalinės Asamblėjos aukšto lygio plenariniame posėdyje pasaulio lyderiai pripažino, kad nors pažanga siekiant TVT yra nevienoda ir kad skiriasi šalių pasiekti rezultatai, vis dėlto daug pasiekta ir milijonai žmonių išsivadavo iš skurdo.

Nors pastarąjį dešimtmetį daugelyje pasaulių šalių ekonomikos augimas buvo spartus, dar daug reikia nuveikti ir išlieka pavojus, kad nemažai besivystančių šalių dar ilgai patirs neigiamus pasaulinės ekonomikos ir finansų krizės padarinius. Apie 1,5 mlrd. žmonių vis dar gyvena itin skurdžiai (pusė jų – Afrikoje į pietus nuo Sacharos), vieno šeštadalio pasaulio gyventojų mityba yra nepakankama. Daugelis mažiausiai išsivysčiusių šalių labai nukentėjo nuo dabartinės ekonomikos krizės ir 2009 m. jų BVP apskritai sumažėjo. Beveik jokios pažangos nepadaryta siekiant Tūkstantmečio vystymosi tikslo mažinti motinų ir vaikų mirtingumą, susirūpinimą kelia švietimo kokybė ir prastos sanitarinių sąlygų gerinimo perspektyvos. Be to, labai skiriasi regionų padaryta pažanga, net tų šalių, kurių ekonomika auga sparčiai, dauguma gyventojų kol kas nepajuto augimo naudos.

Per pastarąjį dešimtmetį ir ypač nuo 2005 m., kai buvo priimtas Europos konsensusas dėl vystymosi¹, Europos Sąjunga ir jos valstybės narės padvigubino teikiamos oficialios paramos vystymuisi (OPV) sumą, pagerino paramos teikimo rezultatus, o valstybės narės pradėjo laikytis bendrų politikos požiūrių. Užtikrintas didesnis paramos veiksmingumas², atnaujinti partnerystės ir bendradarbiavimo susitarimai bei finansinės priemonės, parengti mechanizmai vystymosi politikos darnai užtikrinti³. Pripažindama, kad pagrindinė atsakomybė už vystymosi strategijas tenka šalims partnerėms ir kartu pabrėždama geros valdysenos funkcijos svarbą, ES nuo paramos teikėjų ir paramos gavėjų santykių pamažu pereina prie partnerystės metodo⁴, kuris apima sutartimis pagrįstą požiūrį, plėtojamą palaikant dialogą politikos klausimais ir rezultatus susiejant su konkrečiomis bendradarbiavimo programomis ar priemonėmis.

2010 m. ES priėmė plataus užmojo poziciją TVT remti, kurioje dar kartą patvirtintas bendras tikslas – iki 2015 m. 0,7 % BNP skirti OVP. ES išlieka svarbiausia paramos teikėja visame pasaulyje. Jos pastangomis milijonai žmonių visame pasaulyje sulaukė realios pagalbos. Pripažindama, kad būtina toliau dėti pastangas, ES didžiuojasi šiais laimėjimais; parama vystymuisi Sąjungoje tebelaikoma solidarumo ir įsipareigojimo išraiška ir abipusiai svarbiu klausimu. Iš tiesų Lisabonos sutartimi vystymosi politika tapo vienu svarbiausių ES tikslų; Sutarties 208 straipsnyje nurodyta, kad „Sąjungos bendradarbiavimo vystymosi labai politikos pagrindinis tikslas yra sumažinti, o ilgainiui ir panaikinti skurdą. Sąjunga atsižvelgia

¹ http://ec.europa.eu/development/icenter/repository/european_consensus_2005_en.pdf

² http://ec.europa.eu/development/how/aid_effectiveness_en.cfm

³ http://ec.europa.eu/development/policies/policy_coherence_en.cfm

⁴ Pastaraisiais metais ES parengė įvairių partnerystės susitarimų, kuriais reglamentuojami jos santykiai su besivystančiomis šalimis ir sparčiai augančios ekonomikos šalimis, pvz., Afrikos ir ES strateginė partnerystė, patikslintas Kotonu susitarimas su AKR šalimis, ES strateginė partnerystė su sparčiai augančios ekonomikos šalimis ir pereinamojo laikotarpio ekonomikos šalimis ir Centrinės Azijos strategija.

į bendradarbiavimo vystymosi labai tikslus savo įgyvendinamos politikos srityse, kurios gali turėti įtakos besivystančioms šalims.“

Siekiant teikti paramą vystymuisi ir toliau reikės priimti ilgalaikius finansinius įsipareigojimus. Todėl itin svarbu, kad ES piliečiai suvoktų, kokia svarbi yra parama vystymuisi, nes ji, be kita ko, padeda mažinti skurdą ir spręsti kitus pasaulinės svarbos klausimus. Klimato kaita yra glaudžiai susijusi su vystymusi, nes dėl jos dar labiau didėja paramos vystymuisi poreikis ir būtina daugiau dėmesio skirti kitiems svarbiems klausimams, pvz., galimybėms naudotis energijos šaltiniais ir energetiniam saugumui, vandens trūkumui ir apsirūpinimo maistu saugumui. Teikiant paramą vystymuisi reikia spręsti prastos arba silpnos valdysenos, dėl kurios atsiranda palankios sąlygos terorizmui, piratavimui, prekybai žmonėmis ir nusikaltimams, klausimą; geriau valdyti migracijos srautus sudarant palankesnes teisėtos migracijos galimybes atsižvelgiant į darbo rinkos poreikius, kovoti su neteisėta migracija ir užtikrinti, kad migracija būtų naudinga vystymuisi; skatinti besivystančių šalių ekonomikos augimą ir padėti joms integruotis į pasaulio ekonomiką. Atsižvelgiant į tai, visuomenės informavimas ir švietimas vystymosi klausimais yra itin svarbus siekiant, kad Europos piliečiai palankiai vertintų vystomąjį bendradarbiavimą.

Iš pažangos siekiant TVT peržiūros matyti, kad būtina labiau remti šalių pastangas siekti TVT ne tik didinant OPV sumas, bet ir tobulinant paramos teikimo modelius ir paramos panaudojimą. Vien paramos neužtenka, kad milijonai žmonių išsilaisvintų iš skurdo. Parama vystymuisi ne tik siekiama užtikrinti pagrindines paslaugas ir jas gerinti, ji gali būti veiksmingai panaudota nepakankamos pažangos siekiant TVT pagrindinėms priežastims šalinti. Parama nėra universalus visų problemų sprendimo būdas, ji yra tik vienas iš kelių finansinių srautų, tenkančių besivystančioms šalims. Parama turi padėti šalinti ne skurdo požymius, o pagrindines jo priežastis, visų pirma stiprinti besivystančių šalių pajėgumą skatinti visiems gyventojams naudingą integracinį augimą, prie kurio galėtų prisidėti visi žmonės, taip pat sutelkti ekonominius, gamtinius ir žmogiškuosius išteklius skurdo mažinimo strategijoms remti. Kaskart aiškėja, kad TVT nebus pasiekti, jei nebus užtikrintas labiau integracinis augimas. 1 % padidėjusios besivystančių šalių bendrosios nacionalinės pajamos gali turėti didesnę poveikį nei didesnė šioms šalims teikiama parama. Didesnės BNP gali labai sustiprinti šalių gebėjimą mažinti skurdą ir duoti daugiariopos naudos kuriant darbo vietas ir užtikrinant socialinę apsaugą.

Todėl TVT įgyvendinimas iki 2015 m. turi išlikti svarbiausiu ir pagrindiniu Europos prioritetu, laikantis Europos konsensuse dėl vystymosi įtvirtintų pagrindinių principų⁵. Kova su skurdu visame pasaulyje yra viena Europos pagrindinių vertybių, tikslų ir interesų. Akivaizdu, kad siekiant šio tikslo ES lygmeniu būtų kuriama didesnė papildoma nauda, nes būtų užtikrinta visuotinė ir darni aprėptis ir dalyvavimas visame pasaulyje, didesnis veiksmų mastas ir politinis svoris, taip pat darbo pasidalijimas, kuriuo būtų užtikrintas didesnis paramos veiksmingumas tiek ES, tiek šalyse partnerėse.

Atsižvelgiant į dabartinius uždavinius, šia žaliaja knyga siekiama pradėti diskusijas apie tai, kaip ES galėtų geriausiai remti besivystančių šalių pastangas paspartinti pažangą siekiant TVT ir kokias naujas galimybes būtų galima išnaudoti skurdui mažinti. Šioje žaliojoje knygoje keliami su keturiais pagrindiniais tikslais, kurių bendrai turi siekti ES ir valstybės narės, susiję klausimai:

⁵ Būtent visa apimantis požiūris į skurdo mažinimą, šalių partnerių atsakomybė ir reguliavimas, veiksmų derinimas ir politikos darna.

- **kaip užtikrinti didesnę ES vystymosi politikos poveikį**, kad panaudotomis lėšomis būtų kuriama didžiausia papildoma nauda, užtikrintas ekonomiškumas, didžiausias poveikis ir geriausios galimybės ateities kartoms,
- **kaip skatinti didesnę ir labiau integracinę besivystančių šalių augimą** siekiant mažinti skurdą ir užtikrinti galimybes visiems gyventi tinkamomis sąlygomis ir turėti ateities perspektyvų,
- **kaip skatinti tvarų vystymąsi kaip pažangos varomąją jėgą ir**
- **kaip pasiekti tvirų rezultatų žemės ūkio ir apsirūpinimo maistu saugumo srityse.**

Ši žaliaji knyga bus paskelbta Komisijos svetainėje (<http://ec.europa.eu/yourvoice/>). Konsultacijos vyks nuo 2010 m. lapkričio 15 d. iki 2011 m. sausio 17 d., jose kviečiami dalyvauti visi suinteresuotieji subjektai. Privatūs asmenys, organizacijos, šalys savo nuomones gali siųsti kaip atsakymus į dokumente pateiktus klausimus ir (arba) kaip bendras pastabas dokumente iškeltais klausimais. Labai laukiama ES partnerių besivystančiose šalyse nuomonė.

Gautos nuomonės (galbūt apibendrinta forma) bus skelbiamos, nebent autorius nesutiktų, kad jo asmens duomenys būtų paskelbti, motyvuodamas savo nesutikimą tuo, kad paskelbus šiuos duomenis būtų pakenkta jo teisėtiems interesams. Tokiu atveju nuomonė gali būti skelbiama anonimiškai. Kitu atveju nuomonė nebus skelbiama ir iš principo į ją nebus atsižvelgta. Be to, kadangi nuo 2008 m. birželio mėn. pradėjo veikti pagal Europos skaidrumo iniciatyvą sukurtas Interesų grupių atstovų registras, organizacijos raginamos naudotis šiuo registru, kad Europos Komisijai ir plačiajai visuomenei pateiktų informacijos apie savo tikslus, finansavimą ir struktūrą. Šiuo klausimu Komisija vadovaujasi tokia politika: jei organizacijos nėra užsiregistravusios registre, jų nuomonės bus laikomos individualiomis nuomonėmis.

Nuomones ir pastabas galima siųsti e. paštu DEV-GREENPAPER-EUDEVPOL@ec.europa.eu. Klausimai dėl šių konsultacijų gali būti siunčiami tuo pačiu e. pašto adresu arba šiuo adresu: European Commission, DG Development, Unit A/1, Office SC-15 03/70, 1049 Brussels, Belgium.

Į šios konsultacijos rezultatus Komisija atsižvelgs 2011 m. antrąjį pusmetį rengdama pasiūlymus dėl Europos vystymosi politikos modernizavimo ir kitas politikos iniciatyvas susijusiose srityse.

2. DIDELIO POVEIKIO VYSTYMOSI POLITIKA

Bendradarbiavimo poveikis priklauso nuo daugelio įvairių veiksnių, sudarančių platesnį ES vystymosi politikos pagrindą, įskaitant pasaulio ekonomikos būklę, šalių partnerių politiką, paramos teikėjų vykdomų politikos krypčių (prekybos, žemės ūkio, migracijos, humanitarinės politikos, klimato kaitos padarinių švelninimo ir t. t. srityse) darną ir prieš priimant sprendimus dėl paramos programavimo palaikomą dialogą politikos klausimais. Kai kuriose šalyse ES politikos išorės matmens poveikis vystymuisi yra didesnis negu paramos poveikis.

Finansiniai poreikiai TVT pasiekti šiuo metu smarkiai viršija viešuosius išteklius, kuriuos besivystančios šalys gali skirti arba kuriais disponuojama tarptautiniu lygmeniu palaikant vystomąjį bendradarbiavimą ir formuojantis Pietų šalių savitarpio bendradarbiavimui. Be to, šiomis sudėtingomis ekonomikos ir finansų sąlygomis dėl būtinybės konsoliduoti biudžetą paramos teikėjai patirs vis didesnę spaudimą dėl paramos lėšų biudžete. Būtina rimtai apsvarstyti naujoviškus finansavimo būdus. Šie būdai apima galimybes, svarstomas diskusijose dėl naujoviškų finansavimo šaltinių⁶, „turinčių didelį pajamų kūrimo potencialą“⁷, taip pat pastangas didinti esamų OPV srautų poveikį.

Aišku, kad Europos teikiama parama turi būti užtikrinta didelė papildoma nauda ir ekonomiškumas, ji turi būti sutelkta tose srityse, kuriose aiškiai matyti jos papildoma nauda. Kitaip tariant, visais būdais visuose sektoriuose ES turi įrodyti, kad jos paramos programomis padaromas didžiausias ilgalaikis poveikis ir kad jos bus svarbiausia priemonė siekiant TVT ir vėliau. Todėl svarbiausia laikytis keturių pagrindinių ir svarbiausių reikalavimų: žmogaus vystymasis ir saugumas, kaip išankstinė sąlyga bet kurios šalies vystymuisi, augimas ir socialinė įtrauktis kaip bet koks ilgalaikis išipareigojimas. Turime nuosekliai siekti, kad būtų laikomasi šių būtinų ir viena kitą papildančių sąlygų.

2.1. Praktiškai įgyvendinamas didelio poveikio bendradarbiavimas

Svarbu, kad į pirmiau nurodytus tikslus būtų atsižvelgiama visuose programavimo ir išlaidų etapuose, ir kad projektams išleistos paramos vystymuisi, su klimato kaita susijusių veiksmų ar kitų paramos biudžetų lėšos darytų poveikį ir skatintų šalių partnerių augimą. ES ir valstybės narės programoms, projektams ir paramai gali nustatyti tam tikras sąlygas, pvz.,

i) papildoma nauda,

ii) išankstinė ES veiksmų derinimo sąlyga prieš patvirtinant dotacijas ir (arba) programas, pvz., parengiant Europos šalių strategijos dokumentus,

iii) įrodymas, kad siūlomomis programomis, dotacijomis, parama biudžetui bus padarytas poveikis reformoms ir tinkamoms politikos kryptims ir kartu kitiems finansavimo šaltiniams (kartu įtraukiant privatųjį sektorių arba šalių biudžetų išteklius).

Be to, itin svarbu stebėti ir vertinti teikiant paramą pasiektus rezultatus ir apie juos pranešti, nes vykstant šalių biudžetų konsolidavimui paramos teikėjai patiria didelį spaudimą dėl

⁶ COM(2010) 549 ir COM(2010) 700.

⁷ 2010 m. birželio 14 d. Tarybos išvados dėl Tūkstantmečio vystymosi tikslų rengiantis Niujorko Jungtinių Tautų aukšto lygio plenariniam posėdžiui ir vykdant vėlesnę veiklą. Parama norint pasiekti Tūkstantmečio vystymosi tikslus iki 2015 m., dok. Nr. 11080/10.

paramai skirtų lėšų. Didindama atskaitomybę ir savo įnašo regimumą, ES partnerėms taip pat parodo įvykdžiusi tarptautinius įsipareigojimus. Todėl turime pajėgti įtikinamai įrodyti ES vystomojo bendradarbiavimo laimėjimus. Tam būtina dėti daugiau pastangų ES ir šalių partnerių stebėjimo ir vertinimo sistemoms, taip pat atskaitomybės reikalavimams stiprinti.

1.	<i>Kaip ES ir valstybės narės galėtų parengti programavimo ir išlaidų rekomendacinius nurodymus, pagal kuriuos būtų reikalaujama, kad visos programos, projektai ir parama tenkintų tam tikras sąlygas (papildoma nauda, veiksmų derinimas, poveikis)?</i>
2.	<i>Kokia sukaupta gerąja ES ir valstybių narių patirtimi būtų galima remtis?</i>
3.	<i>Kaip tinkamai derinti, atsekti ir pranešti apie įvairius paramos srautus (iš viešųjų ir privačiųjų išteklių, pagal įvairias politikos kryptis, iš išorės veiksmų biudžeto), kad būtų užtikrintas didžiausias poveikis, atskaitomybė ir regimumas?</i>

2.2. Žmogaus raidą augimas

Kol gyventojai neturės galimybės apsirūpinti maistu, įgyti išsilavinimą ir naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis, tol šalis negalės įveikti skurdo. Kad tvarusis vystymasis duotų naudos, ekonomikos augimas turi užtikrinti socialinę įtrauktį, o tam būtina politikos kryptį darna ir pusiausvyra. Nelygybės mažinimas skatinant pajamas duodančią veiklą, įskaitant našų ir tinkamą užimtumą, lyčių lygybę, socialinę apsaugą, taip pat visiems prieinamos kokybiškos švietimo ir mokymo paslaugos, lanksti aukštojo mokslo sistema, galinti užtikrinti reikalingus žmogiškuosius išteklius, sveikatos priežiūros paslaugos yra svarbiausi veiksniai, padedantys mažinti skurdą, pasiekti TVT ir įtvirtinti socialinę sanglaudą, žmogaus teises ir taiką.

Šie klausimai turi būti ir bus prioritetiniai ES ir valstybėms narėms teikiant paramą vystymuisi šalims, kuriose padėtis yra blogiausia.

Atsižvelgdama į didelę patirtį remiant žmogaus ir socialinę raidą ir imdamasi netradicinių veiklos sričių, ES gali peržiūrėti būdus, kaip į visa apimančią socialinės politikos požiūrį geriau įtraukti įgūdžius, inovacijas, kūrybiškumą ir verslumą, ir kaip remti aktyvią darbo rinkos politiką, tinkamo darbo darbotvarkę ir kurti veiksmingas nacionalines socialinės apsaugos sistemas.

4.	<i>Kaip ES ir valstybės narės galėtų geriausiai užtikrinti, kad švietimui ir sveikatos priežiūrai skiriama parama būtų tikslingesnė, ir kaip didinti jos poveikį žmogaus raidai bei ekonomikos augimui ir užtikrinti jos veiksmingumą?</i>
5.	<i>Kaip ES šalyse partnerėse galėtų remti įgūdžių plėtojimą atsižvelgdama į vietos darbo rinkos ypatumus ir poreikius, įskaitant neoficialų darbo sektorių? Kuo šiuo klausimu galėtų būti naudingas ES visuotinis požiūris į migraciją?</i>

2.3. Valdysenos skatinimas

Patirtis rodo, kad, neužtikrinus geros valdysenos, paramos programų poveikis bus ribotas, visada bus itin sunku veiksmingai bendradarbiauti. Demokratinis valdymas, pagarba žmogaus teisėms, kova su korupcija, teisinė valstybė, institucijų ir valstybės stiprinimas yra neatskiriama ES bendradarbiavimo strategijų dalis.

Veiksmingai valdysenai būtinas patikimas lėšų finansinis valdymas ir veiksmingos prevencijos, kontrolės ir sankcijų arba nuostolių atlyginimo priemonės, skirtos kovoti su korupcija ir sukčiavimu. Taip pat labai svarbu skatinti skaidrumą, atskaitomybę, dalyvavimą priimančiais sprendimais, ypač pasitelkiant parlamentą, nepriklausomą teismų sistemą ir audito institucijas. Daug dėmesio reikėtų skirti vyriausybės reguliavimo gebėjimui stiprinti, kad būtų kuriamos verslui palankios sąlygos, padedančios geriausiai išnaudoti vidaus išteklius ir pritraukti vidaus ir užsienio investicijų, taip pat parengti mechanizmus, kuriais būtų užtikrinama, kad augimas duotų naudos visoms visuomenės grupėms. Šiuo požiūriu vertinga ES patirtis pereinamojo laikotarpio priemonių srityje. Pilietinės visuomenės organizacijos taip pat yra labai svarbios partnerės. Palaikydama politinį dialogą su nacionalinėmis valdžios institucijomis, ES skatina laikytis minimalių reikalavimų kurti pilietinės visuomenės organizacijoms palankią aplinką ir ragina valstybę ir nevalstybinius subjektus palaikyti tikrą dialogą.

Partnerių dialogas ir paskatos, kuriomis skatinama vykdyti į rezultatus orientuotas reformas – pagrindiniai dabartinio ES požiūrio principai. Šio tikslo siekiama į paramos skirstymo periodines peržiūras, konkrečias programas ir paramą biudžetui įtraukiant pažangos rodiklius. ES jau perėjo prie sutartimis ir poreikiais pagrįstos paramos programavimo, pvz., su Afrikos, Karibų ir Ramiojo vandenyno (AKR) valstybėmis vykdydama Valdymo iniciatyvą⁸, pasirašydama TVT sutartis⁹ ir į ES partnerystės susitarimus su AKR šalimis ir Azijos, Lotynų Amerikos ir Europos kaimynystės šalimis įtraukdama sąlygą dėl valdysenos. Skatinant valdyseną svarbus regioninis matmuo, nes taip užtikrinama palankesnė reakcija į reformas ir jų teisėtumas.

Tačiau ES vystymosi politikos prioritetu toliau turi likti dėmesys paramai, kuria, palaikant vystymosi partnerystę, skatinama tobulinti valdyseną; kai kuriose šalyse partnerėse šioje srityje dar daug būtina nuveikti. Dėl to kyla nemažai klausimų apie tai, kokių priemonių imtis, kad parama būtų naudojama valdysenai skatinti. Pavyzdžiui, nors *ex ante* daugiamečiais šalių asignavimais besivystančioms šalims užtikrinamas tam tikras finansavimo nuspėjamumas, verta svarstyti galimybę pereiti prie naujų požiūrių, pagal kuriuos numatomos paskatos už reformas ir sutelktus vidaus išteklius.

6.	<i>Kaip ES gali priderinti savo požiūrį, priemones ir rodiklius, kad besivystančiose šalyse ir (arba) regionuose būtų remiamos valdysenos reformos?</i>
7.	<i>Kaip ir koku mastu ES, skirstydama lėšas šalims ir teminėms programoms, turėtų įtraukti daugiau paskatų vykdyti reformas?</i>
8.	<i>Kaip ES turėtų skatinti racionalias šalių paramos gavėjų pasiektų vystymosi rezultatų vertinimo ir stebėjimo sistemas?</i>

2.4. Saugumas ir pažeidžiamumas

Neužtikrinus taikos ir saugumo, teisinės valstybės, tinkamų ir nuspėjamų teisės aktų ar patikimų viešųjų finansų, teikiant paramą niekada nepavyks sukurti ilgalaikės ateities perspektyvų. Tai nurodyta ir Europos saugumo strategijoje, ir Europos konsensuse dėl vystymosi. Be to, glaudus ES vystymosi politikos ir ES platesnio masto išorės veiksmų ryšis

⁸ Žr. būtent Komisijos tarnybų darbinį dokumentą „Demokratinio valdymo rėmimas valdysenos iniciatyva: peržiūra ir tolesni veiksmai“, SEC(2009) 58, 2009 11 19.

⁹ http://ec.europa.eu/development/how/aid/mdg-contract_en.cfm.

itin svarbus siekiant užtikrinti, kad parama būtų veiksminga, grindžiama gerai suderintu ir ekonomišku požiūriu ES ir valstybių narių lygmeniu. Tai itin svarbu silpnoms valstybėms, nuo konfliktų nukentėjusioms šalims ir toms šalims, kuriose dėl įvairių veiksmų susidaro palankios sąlygos atsirasti socialiniam smurtui ir smurtiniam ekstremizmui ir jį palaikyti.

Atsižvelgiant į po Lisabonos sutarties įsigaliojimo ES įtvirtintą naują institucinę tvarką, atsiranda galimybė parengti išsamesnį ir labiau suderintą ES požiūrį pagrindinėms konfliktų priežastims šalinti ir remti šalių pastangas kurti taikias, demokratines, teisėtas ir įtraukias valstybes.

Iš tiesų ES, pasitelkdama naują Europos išorės veiksmų tarnybą (EIVT), bendradarbiausiančią su atitinkamomis Komisijos tarnybomis, galėtų parengti nuoseklias ir išsamias politikos strategijas, kuriomis išankstinio perspėjimo ir prevencinės diplomatijos priemonės būtų susietos ir su trumpo laikotarpio reagavimo į krizes priemonėmis (humanitarinio, diplomatinio, civilinio ir karinio krizių valdymo priemonės), ir su ilgesnės trukmės priemonėmis bei politikos kryptimis (vystomojo bendradarbiavimo, prekybos, aplinkos ir prisitaikymo prie klimato kaitos, migracijos ir t. t.). Į šiuos požiūrius taip pat galėtų būti įtrauktas tinkamas vystymosi komponentas, kuriuo būtų remiamos valdysenos, valstybės stiprinimo ir kitos su vystymusi susijusios reformos, reikalingos taikai ir stabilumui palaikyti ir žmogaus teisėms skatinti, remti.

Šiomis aplinkybėmis derėjimas ir tinkama sąsaja su humanitarine veikla yra svarbūs siekiant mažinti valstybių, kuriose didelė krizių tikimybė, pažeidžiamumą, stiprinti jų atsparumą ir veiksmingą perėjimą nuo reagavimo į nelaimę veiksmų prie atsigavimo.

9.	<i>Kaip ES turėtų užtikrinti saugumo ir vystymosi ryšį, visų pirma silpnose šalyse ir tose šalyse, kuriose didelė konfliktų tikimybė, ir kaip programuojant vystymosi veiksmus didesnę svarbą teikti demokratiniam valdymui, žmogaus teisėms, teisinei valstybei, teisingumui ir saugumo sektoriaus reformoms?</i>
10.	<i>Kaip ES, programuodama su saugumu susijusius veiksmus, galėtų geriau derinti vystymosi veiksmus?</i>
11.	<i>Kaip ES galėtų geriausiai spręsti užduotį susieti pagalbą ištikus nelaimei, atkūrimo pagalbą ir vystymosi pagalbą, teikiamą pereinamuoju laikotarpiu ir atkūrimo sąlygomis?</i>

2.5. Kaip iš tiesų suderinti paramą

Veiksmingas paramos programų derinimas yra teisinė Sąjungos ir valstybių narių prievolė. Lisabonos sutarties 210 straipsnyje nurodyta, kad „siekdamos skatinti, kad jų veiksmai papildytų vienas kitą ir būtų veiksmingi, Sąjunga ir valstybės narės koordinuoja savo politiką bendradarbiavimo vystymosi labui srityje ir konsultuojasi dėl savo pagalbos programų, taip pat ir tarptautinėse organizacijose ir per tarptautines konferencijas.“ Paramos derinimo su kitais paramos teikėjais svarba nurodyta Europos konsensusuose dėl vystymosi, elgesio kodekse¹⁰

¹⁰ Tarybos išvados dėl „ES elgesio kodekso dėl papildomumo ir darbo pasidalijimo įgyvendinant vystymosi politiką“, dok. Nr. 9090/07, 2007 5 15.

ir veiklos programoje¹¹ – dokumentuose, pagrįstuose tarptautine paramos veiksmingumo darbotvarke (Paryžiaus deklaracija ir Akros veiksmų darbotvarke)¹².

Tačiau iki šiol iš tiesų veiksmingas veiksmų derinimas paramos programavimo etapu vyksta labai retai.

Taryba¹³ pripažino, kad veiksmai turi būti derinami sistemiškiau ir veiksmingiau ir paragino Komisiją „iki 2011 m. pateikti Tarybai pasiūlymą dėl laipsniško ES ir nacionalinių programavimo ciklų terminų suderinimo šalių partnerių lygmeniu ir remiantis šalių partnerių vystymosi strategijomis, atsižvelgiant į jų programavimo ciklus.“ Komisija ketina tokią mechanizmą pasiūlyti 2011 m.

12. *Koks tinkamiausias teisinis ir praktinis būdas ir priemonės paramos veiksmingumui užtikrinti ir Europos šalių strategijos dokumentams įgyvendinti? Kaip šiuo požiūriu užtikrinti praktinę Lisabonos sutarties ir birželio 14 d. Tarybos išvadų poveikį?*

2.6. Vystymosi politikos darna

Vystymosi politikos darna pagal Lisabonos sutartį yra teisinis reikalavimas¹⁴. Tokios politikos sritys, kaip prekyba, žuvininkystė, migracija, klimatas ar energija, gali daryti didelį poveikį skurdžiausių šalių pajėgumui mažinti skurdą ir skatinti augimą.

2010 m. balandžio 21 d. Komisijos paskelbtame Dvylikos punktų ES veiksmų plane Tūkstantmečio vystymosi tikslams pasiekti¹⁵, pabrėžta, kad „ES TVT įgyvendinimą taip pat remia formuodama su parama nesusijusias politikos kryptis taip, kad jas įgyvendinant būtų labiau prisidedama siekiant vystymosi tikslų.“ Per pastaruosius penkerius metus šiam tikslui ES sukūrė *ex ante* ir *ex post* mechanizmus, taip pat poveikio vertinimą, kuriuo siekiama nustatyti išorinį politinių pasiūlymų poveikį. Vystymosi politikos darnos (VPD) darbo programoje nustatyti konkretūs tikslai ir pažangos rodikliai vykdant ES su VPD susijusius įsipareigojimus, aprėpiančius įvairias politikos sritis, kurios daro poveikį šiems penkiems pasaulinio masto uždaviniams: prekybai ir finansams, klimato kaitai, apsirūpinimo maistu saugumui, migracijai ir saugumui.“ VPD darbo programa naudojama kaip priemonė ES sprendimų priėmimo procesui tinkama linkme pakreipti priimant įvairius besivystančioms šalims poveikį darančius sprendimus, susijusius ne tik su parama vystymuisi.

Siekiant tolesnės pažangos, vienas iš požiūrių galėtų būti aktyviai ir iš anksto naudotis VPD darbo programa naujoms iniciatyvoms rengti. Būtina toliau dirbti ir konsultuotis, kaip šį įsipareigojimą paversti konkrečia veiksmų programa. Be to, svarbiausias uždavinys – tobulinti esamus požiūrius, kad būtų galima įvertinti ES politikos kryptių konkretų poveikį vystymosi tikslams.

13. *Kokių praktinių ir su politikos kryptimis susijusių priemonių būtų galima imtis ES vystymosi politikos darnai didinti? Kaip geriausia vertinti pažangą ir poveikį?*

¹¹ ES elgesio kodeksas dėl darbo pasidalijimo ir papildomumo ir Paramos veiksmingumo veiklos programa.

¹² <http://www.oecd.org/dataoecd/58/16/41202012.pdf>.

¹³ 2010 m. birželio 14 d. Tarybos išvados dėl TVT.

¹⁴ Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 208 straipsnis: „(...) Sąjunga atsižvelgia į bendradarbiavimo vystymosi labai tikslus savo įgyvendinamos politikos srityse, kurios gali turėti įtakos besivystančioms šalims.“

¹⁵ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0159:FIN:LT:PDF>.

2.7. Paramos biudžetui poveikio didinimas

Parama biudžetui yra būdas teikti paramą vystymuisi – finansinė parama patenka į paramą gaunančių šalių išdą. Pastaraisiais metais parama biudžetui (bendroji ar sektorinė) tapo svarbia ES lygmens parama, naudojama šalių partnerių patikimoms ekonomikos ir viešųjų finansų politikos kryptims ir reformoms remti. Komisija pasiryžusi siekti, kad parama biudžetui būtų naudojama pasirinktinai ir užtikrinant kuo didesnę veiksmingumą, efektyvumą ir poveikį.

Atsižvelgdama į tai, kad svarbu nuodugniai peržiūrėti šią svarbią priemonę, 2010 m. spalio 19 d. Komisija priėmė žaliąją knygą „ES paramos trečiųjų šalių biudžetams ateitis“¹⁶. Šia žaliaja knyga siekiama paskatinti plačias viešas konsultacijas ir sužinoti suinteresuotųjų subjektų nuomonę, gauti įrodymų apie įgytą patirtį ir kaip ją galima ateityje panaudoti geriau naudojant paramą biudžetui tiek Bendrijos, tiek valstybių narių lygmeniu.

3. VYSTYMOSI POLITIKA KAIP INTEGRACINIO IR TVARAUS AUGIMO VAROMOJI JĖGA

Svarbiausias paramos tikslas – skatinti pokyčius, remti šalių partnerių augimą ir visų pirma padėti kurti tvariam ir integraciniam augimui palankią aplinką, kad šalys galėtų išsivaduoti iš skurdo. Ekonominio augimo, jeigu jis yra socialiai įtraukus, poveikis skurdo mažinimui yra gerokai didesnis negu didinama OVP.

Daug veiksnių daro poveikį augimui palankiai aplinkai, įskaitant politinį ir makroekonominį stabilumą, gerą valdyseną, saugumą, pagarbą žmogaus teisėms, palankią reguliavimo ir verslo aplinką, skatinančią našų ir tinkamą užimtumą, išsilavinusius, sveikus ir kūrybingus gyventojus, tvarų negausių gamtinių išteklių naudojimą, ekonomikos infrastruktūrą, svarbiausių darbo standartų laikymąsi, veiksmingą ir naudingą dalyvavimą tarptautinėje prekyboje.

Palaikydama partnerystę su besivystančiomis šalimis ES jau vykdo veiklą visose šiose srityse. Tačiau būtina apsispręsti, kaip didinti veiksmų poveikį augimui, kuris laikomas skurdo mažinimo priemone, o ne savaiminiu tikslu.

Akivaizdu, kad besivystančių šalių partnerių pajėgumai užtikrinti gerą valdyseną ir augimą skatinančias politikos kryptis labai skiriasi. Į augimą orientuotas bendradarbiavimas labiau tinka šalims, kurios vykdo augimą skatinančią politiką ir siekia socialiai integracinio augimo, tuo tarpu skurdžiausioms šalims, nuolat nuo konfliktų kenčiančioms šalims ar šalims, atsidūrusioms pažeidžiamumo situacijoje, būtina toliau taikyti labiau tradicines vystymosi priemones. Nustačius šalių ir regionų skirtumus, būtų galima parengti naujus glaudesnio bendradarbiavimo su šalimis, norinčiomis užmegzti naujo pobūdžio partnerystę, požiūrius ir toliau pagal poreikius remti valstybės stiprinimo, geros valdysenos ir skurdo mažinimo strategijas. Konkrečiai šaliai nustatytų politikos priemonių, skirtų jai svarbiems uždaviniams spręsti, derinys yra svarbus palaikant partnerystę ir paisant atsakomybės principo, siekiant rezultatų ir užtikrinant tarpusavio atskaitomybę.

Be to, ES veiksmas turi būti geriau derinami ir sutelkti į tas sritis, kuriose galima užtikrinti papildomą naudą. Lisabonos sutartis, nauja ES bendros užsienio ir saugumo politikos

¹⁶ COM(2010) 586,
<http://ec.europa.eu/development/how/consultation/index.cfm?action=viewcons&id=5221>.

institucinė tvarka, taip pat nauji įgaliojimai vystymuisi svarbiose srityse¹⁷ suteikia galimybę vykdyti tikslingesnę strateginę vystymosi politiką imantis veiksmingesnių išorės veiksmų.

Siekiant skatinti vystymosi politiką kaip integracinio augimo varomąją jėgą, labai svarbūs toliau aptariamai klausimai.

3.1. Partnerystė siekiant integracinio augimo

Nuspėjama, skaidri, taisyklėmis grindžiama ir nediskriminacinė verslo aplinka, kartu su parama investicijoms gamybos sektoriuje ir galimybės rinkoje – būtinos sąlygos vidaus ir užsienio investicijoms pritraukti ir išlaikyti. Todėl kyla klausimas, ar ES turėtų svarstyti naujas **bendras integracinio augimo strategijas** kartu su atskiromis besivystančiomis šalimis arba regionų šalių grupėmis, taip pat įtraukiant privačiojo sektoriaus suinteresuotuosius subjektus – įmones, fondus, akademinę bendruomenę, pilietinės visuomenės organizacijas ir kt. – visus subjektus, siekiančius apčiuopiamų rezultatų bendrai sprendžiant aktualius klausimus. Šios bendros strategijos galėtų būti rengiamos pagal esamus oficialius ES ir besivystančių šalių grupių partnerystės susitarimus ar rengiamos su atskiromis šalimis.

Nevalstybiniai veikėjai yra vystymąsi skatinanti jėga ir vystymosi dalis – jie atlieka svarbias atstovavimo funkcijas, teikia paslaugas ir savais būdais teikia paramą ar skolina lėšas ir taip kaupia žinias ir užtikrina papildomą naudą. Su nevalstybiniais veikėjais būtina palaikyti nuolatinį dialogą, pvz., tokį, kaip Komisijos pradėtas dialogas¹⁸, kuriuo siekiama bendrai sutarti dėl ateities uždavinių ir sričių, kuriose būtini pokyčiai.

Tokios bendros strategijos gali būti pagrįstos įvairiais prioritetais, o ES ir šalys partnerės nustato aiškias atsakomybės sritis ir siekiamus rezultatus, pvz.:

- skatinti ir remti našias ir tvarias užsienio ir vidaus investicijas skurdžiausiose besivystančiose šalyse, ypač didelių prekybos srautų neturinčiose ir didelių investicijų srautų šiuo metu nepritraukiančiose šalyse. Tai gali būti daroma pasitelkiant paramą papildomos infrastruktūros investicijoms remti, kad jos papildytų privačias investicijas (pvz., kad prekės patektų į rinką), prireikus taikant rizikos pasidalijimo priemonę rizikingiems projektams, kuriems finansuoti sunku pritraukti privačių investicijų, remti. Tokios investicijos turėtų būti skiriamos ne tik esamai pramonės veiklai, pvz., gavybos pramonei plėtoti, bet didesnę papildomą naudą duodančiai veiklai, pvz., pogavybiniais pramonės sektoriams, skatinti. Turėtų būti siekiama, kad investicijų naudą pajustų kuo daugiau atitinkamos šalies piliečių.
- Galimybė gauti kapitalo ir prieinamų paskolų, visų pirma mažosioms ir vidutinėms įmonėms (MVI) ir labai mažoms įmonėms, yra svarbiausias veiksnys siekiant remti vietos žemės ūkio, pramonės ir paslaugų augimą, skatinant paramos ir finansinių priemonių poveikį. Kai sunku arba neįmanoma gauti finansavimo šalies viduje, ES galėtų remti vidaus bankų sistemos ir vietos kapitalo rinkų laipsnišką plėtojimą ir leisti vidaus ir užsienio investuotojams dalyvauti akivaizdų poveikį vystymuisi turinčiuose veiksmuose, kuriuose dėl rizikos jie nebūtų ryžęsi dalyvauti. Šio tikslo būtų galima siekti, pvz., taikant integruotą ES fondų arba mechanizmą, kurį bendrai valdytų ES institucijos, Europos

¹⁷ Pvz., investicijų, migracijos.

¹⁸ 2010 m. kovo mėn. pradėtas ir iki 2011 m. gegužės mėn. tęsiamas Dalykinis dialogas dėl pilietinės visuomenės ir vietos valdžios institucijų įtraukimo į vystymąsi, https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/aidco/index.php/Structured_dialogue.

vystymosi bankai ir finansų įstaigos, pagal kurį būtų teikiamos subsidijuojamos paskolos, prireikus techninė ir finansinė parama, būtų dalijamasi rizika – visa tai būtų daroma glaudžiai derinant veiksmus ir siekiant skatinti privačias investicijas besivystančiose šalyse.

- Teisinis ir reguliavimo pagrindas. Naujos įmonės, visų pirma MVL, steigimo arba įsteigtos įmonės valdymo sudėtingumas ir išlaidos reiškia labai daug. Tai ne tik pirminio registravimo formalumai, bet ir mokesčių mokėjimas, kova su korupcija, kapitalo perkėlimas į kitą šalį ir įvairūs reikalingi leidimai. ES finansinė ir techninė parama galėtų būti naudojama reformoms šioje srityje vykdyti, atsižvelgiant į šalių partnerių išipareigojimus ir ryžtą siekti teigiamų pokyčių. Svarbūs klausimai yra investicijų apsauga, skaidrios ir atviros įmonės registravimo ir veiklos nutraukimo procedūros, prieinamos ir patikimos priemonės sutarčių vykdymui užtikrinti. Dėl pasaulinės paklausos atsirandančio didelio spaudimo kyla itin svarbių klausimų dėl gamtinių išteklių, įskaitant žemės, vandens, žaliavų ar žuvininkystės, eksploatavimo, valdymo ar nusavinimo. Tačiau pažanga sprendžiant šiuos klausimus labai priklauso nuo šalių partnerių ryžto.
- Inovacijos. Bendradarbiavimas mokslo ir technologijų srityje, gebėjimų stiprinimas, investicijos į žinias, inovacijos ir naujos technologijos gali turėti didelį poveikį skatinant spartų integracinį augimą ir padedant žmonėms išsivaduoti iš skurdo. Viena svarbiausių besivystančių šalių užduočių – nustatyti ir iki galo išnaudoti tas sritis, kuriose jos turi santykinį pranašumą, kad jos galėtų konkuruoti su didesnėmis besiformuojančios ekonomikos šalimis. Todėl siekiant didinti galimybes investuoti, nepaprastai svarbu konkrečiai šaliai parengtos priemonės technologijų plėtrai ir perkėlimui skatinti, kad būtų kuriamos gyvybingos įmonės. Taip pat reikėtų atkreipti dėmesį į potencialų kultūros ir kūrybinės pramonės augimo poveikį daugelio besivystančių šalių vietos ekonomikai. Intelektinės nuosavybės teisių apsauga ir vykdymas laikantis tarptautinių išipareigojimų ir atsižvelgiant į išsivystymo lygį ir poreikius gali padėti remti inovacijas. Informacinės ir ryšių technologijos (IRT) gali padėti skatinti didelius pokyčius visose socialinėse ir ekonomikos srityse, jos gali būti ekonomiškai naudojamos paslaugoms tokiose srityse, kaip sveikatos priežiūra, švietimas, energetika ir aplinkos valdymas, transporto sistemos, vyriausybės administracija, prekyba ar finansai, teikti¹⁹.
- Tinkamas darbas ir socialinė apsauga. Dėl didelės nelygybės labai lėtėja skurdo mažinimo tempas, daromas neigiamas poveikis ekonomikos augimui. Sumažinus nelygybę ir teikiant paramą labiausiai socialiai remtiniams žmonėms, socialine apsauga skatinamos investicijos į žmogiškąjį kapitalą, didinamas našumas, stiprinamas socialinis ir politinis stabilumas, kuriamos tinkamos institucijos. Būtina parengti integruotą užimtumo ir integracinio augimo darbotvarkę, kurioje daugiausia dėmesio skiriama įgūdžiams, našumui ir verslui palankiai reguliavimo aplinkai kurti. Pvz., ES bendradarbiavimo su Lotynų Amerikos šalimis svarbiausias tikslas – socialinė sanglauda, kuri yra laikoma svarbiausia integracinio augimo dalimi.

Visose šiose srityse pagarba žmogaus teisėms, socialinio ir aplinkos tvarumo standartai turi būti užtikrinti remiantis JT pasauliniu susitarimu ir EBPO gairėmis sudaromais sektoriniais susitarimais arba priimamomis taisyklėmis pagal tokius dokumentus, kaip miškų teisės aktų

¹⁹ Dėl technologijų pažangos ir rinkos pokyčių šiuo metu besivystančiose šalyse mobiliaisiais telefonais naudojasi daugiau kaip 3 mlrd. žmonių, o interneto vartotojų, palyginti su 2000 m., padaugėjo dešimt kartų.

vykdymas, miškų valdymas ir prekyba mediena²⁰, žuvininkystės partnerystės susitarimai, Gavybos pramonės skaidrumo iniciatyva²¹ arba Kimberlio procesas²², arba remiantis įmonių socialinės atsakomybės²³ ir atskaitomybės principais. Šiomis iniciatyvos turėtų būti papildytos, o ne pakeistos pastangos verslo aplinkai šalių lygmeniu gerinti, jos turėtų padėti užpildyti reguliavimo ir vykdymo spragas.

14. *Kaip ir koku mastu ES parama turėtų būti naudojama investicijoms į pramonės projektus besivystančiose šalyse remti ir kaip užtikrinti tinkamą pusiausvyrą plėtojant gavybos ir (arba) energijos interesus ir remiant pogavybinius ir pramonės sektorius?*
15. *Kaip ES galėtų užtikrinti, kad teikiant paramą ekonomikos vystymui būtų užtikrinama sąžininga socialinė įtrauktis ir geresnė socialinių ir ekonominių teisių apsauga, taip pat pagrindinių darbo standartų taikymas ir didesnė įmonių atskaitomybė?*
16. *Kokios skirtingos priemonės turėtų būti taikomos siekiant padėti besivystančioms šalims kurti verslui, ypač MVĮ, palankią ekonominę aplinką?*
17. *Kokios priemonės ar struktūros turėtų būti sukurtos su šalimis partnerėmis ir Europos bei tarptautinėmis finansų įstaigomis finansinei paramai, prireikus – prieinamoms paskoloms ir finansinėms garantijoms, teikti, kad būtų remiamas toks augimas?*
18. *Kokias priemones ES galėtų naudoti kūrybiškumui, inovacijoms ir technologijų perkėlimui remti ir jų praktiniam taikymui besivystančiose šalyse užtikrinti?*

3.2. Regioninės integracijos skatinimas. Tolesnis prekybos vystymuisi skatinti rėmimas

Regioninės integracijos skatinimas

Europos Sąjungai pavyko sukurti taikią ir klestinčią visuomenę, o Sąjungos geografinė aprėptis išplėsta teisiškai, ekonomiškai, finansiškai, politiškai ir mokesčių priemonėmis laipsniškai integruojant rinkas. Dėmesys transporto, telekomunikacijų ir energetikos infrastruktūrai padėjo plėtoti verslą ir skatinti augimą. Augimo ir vystymosi varomoji jėga – integruota ir aktyvi regioninė rinka.

Besivystančiuose regionuose, įskaitant Afriką, Pietryčių ir Rytų Aziją bei Lotynų Ameriką, vyksta panašaus proceso pirminiai etapai. Pavyzdžiui, Afrikos šalys prekybą daugiausia vykdo su ne Afrikos šalimis, pastebima fragmentacija ir regionų grupių dubliavimas, taip pat nepakankami infrastruktūros ryšiai tarp regionų grupių narių.

Tačiau pastaraisiais metais pažanga siekiant veiksmingos regioninės integracijos paspartėjo daugelyje regionų. Tokia pažanga daugiausia sutelkta į ekonomikos klausimus (lygiai taip pat, kaip ES gyvavimo pradžioje daugiausia dėmesio skyrė ekonominei integracijai). Tačiau

²⁰ <http://ec.europa.eu/environment/forests/flegt.htm>.

²¹ <http://eti.org/>.

²² <http://www.kimberleyprocess.com/>.

²³ http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sustainable-business/corporate-social-responsibility/index_en.htm.

politikos srityje Afrikos Sąjunga pastaruoju metu ėmėsi svarbių žingsnių įtvirtindama taiką bei saugumą ir tarpininkaudama regionams.

19. *Kokiu būdu ES patirtis galėtų būti naudinga regionams, siekiantiems didesnės integracijos?*

Tolesnis prekybos vystymuisi skatinti rėmimas

Patirtis rodo, kad siekdamos iki galo išnaudoti savo ekonomikos potencialą, besivystančios šalys turi laiku įgyvendinti pagal savo poreikius priderintas vidaus reformas ir tarptautines politikos priemones. Siekiant vystymosi būtina laipsniškai liberalizuoti prekybą prekėmis ir paslaugomis sukuriant verslui palankią aplinką, kad lengviau vyktų integracija į pasaulio ekonomiką ir regioninę integraciją.

ES rinka yra viena labiausiai besivystančioms šalims atvertų rinkų pasaulyje. Kartu su valstybėmis narėmis, ES yra pagrindinė pagalbos prekybai teikėja, 2008 m. suteikusi didžiausią iki šiol pagalbos sumą – 10,4 mlrd. EUR, t. y. 48 % arba 3,4 mlrd. EUR daugiau, palyginti su 2007 m. ES jau daug metų taiko prekybos priemones socialinei ir ekonominei gerovei besivystančiose šalyse remti.

Artimiausiu metu bus siekiama toliau užtikrinti ES prekybos politikos ir vystomojo bendradarbiavimo tikslų darną, sudaryti išsamius, vystymuisi palankius bendradarbiavimo ir prekybos susitarimus su įvairiomis besivystančiomis šalimis, toliau stiprinti pagalbos prekybai pastangas ir poveikį besivystančiose šalyse ir tirti būdus, kaip užtikrinti nacionalinių ir regioninių prekybos strategijų sinergiją.

20. *Kokiu būdu būtų galima užtikrinti didesnę ES prekybos ir vystymosi politikos kryptių nuoseklumą?*

21. *Kaip tobulinti pagalbos prekybai teikimą, kad iki galo būtų išnaudotas jos potencialus poveikis plėtoti tvarią ekonominę veiklą besivystančiose šalyse ir taip skatinti tolesnį augimą?*

4. NAUJA VAROMOJI JĖGA – TVARUSIS VYSTYMASIS

Tikimasi, kad besivystančios šalys ateityje bus pagrindinė visuotinio augimo varomoji jėga tiek ekonomikos, tiek gyventojų atžvilgiu. Norint užtikrinti spartų ir visuotinį augimą kyla svarbių klausimų, susijusių su aplinkos tvarumu, prisitaikymu prie klimato kaitos ir jos padarinių švelninimo priemonių, tačiau aišku, kad būtinybė spręsti klimato kaitos klausimus negali būti priežastis, dėl kurios ribojamos pastangos iš skurdo išvaduoti skurdžiausius pasaulio gyventojus.

4.1. Klimato kaita, biologinė įvairovė ir vystymasis

Klimato kaita yra vienas svarbiausių šio amžiaus uždavinių, darantis poveikį besivystančioms šalims ir keliantis didelį pavojų pažangai siekiant TVT. Skurdo mažinimas reiškia, kad būtina užtikrinti, jog daugiau žmonių turėtų galimybių naudotis energija, o tai reiškia daug didesnę energijos suvartojimą, dėl kurio didėja išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų ir daromas poveikis aplinkai visame pasaulyje. Todėl tvarusis vystymasis turi būti svarbiausias mūsų vystymosi ir klimato kaitos politikos elementas, kad būtų užtikrinta, jog kovos su klimato

kaita veiksmai skurdžiausiems pasaulyje gyventojams duotų naudos, o ne keltų pavojų augimo potencialui.

Tvaria ekonomika grindžiamas vystymasis besivystančioms šalims suteiktų daug augimo galimybių. Veiksmingiausias būdas šiam tikslui pasiekti – įtraukti klimato kaitos klausimus į vystymąsi. Svarbu strateginis požiūris, pagal kurį didinimas vystymosi atsparumas klimato kaitai derinant padarinių švelninimo ir prisitaikymo prie jų, nelaimių rizikos mažinimo ir prevencijos veiklą, o iniciatyvos, pagal kurias anglies dioksido kiekio mažinimu grindžiamas vystymasis derinamas su strateginiu atsparumo didinimo planavimu, besivystančioms šalims duos daugeriopos naudos²⁴.

Siekiant tvariojo vystymosi būtinos strategijos, kuriomis sprendžiami ekonominiai, socialiniai ir aplinkos klausimai. Aplinkos požiūriu, siekiant tvarumo svarbu spręsti gamtinių išteklių, visų pirma žemės, vandens, miškų ir biologinės įvairovės, tiek naudojimo, tiek valdymo klausimą. Siekiant užtikrinti vystymosi tvarumą, svarbu įtraukti su prisitaikymu susijusius prioritetus ir pereiti prie anglies dioksido kiekio mažinimu grindžiamo vystymosi.

Besivystančių šalių ekonomika labai priklauso nuo gamtinių išteklių naudojimo, pvz., žemės ūkio ir žaliavų. Tuo pačiu metu vis dažniau pripažįstama, kad tokios ekosistemos, kaip miškai ir šlapynės, yra svarbūs ekonominę veiklą skatinantys ištekliai, padedantys užtikrinti naudingus prekių ir paslaugų srautus. Todėl svarbu žinoti, kiek verslo įmonės gali priklausyti nuo biologinės įvairovės ir ekosistemos funkcijos, ir įvertinti biologinės įvairovės praradimo poveikį galimybėms kurti naujus produktus, naujas darbo vietas ir naujas technologijas. Tyrime „Ekosistemų ir biologinės įvairovės ekonomika“ dėmesys į šį klausimą atkreiptas įvairioms gamtos teikiamoms paslaugoms, kurios pagal tradicinius ekonominius modelius anksčiau niekada nebuvo įkainotos, suteikiant ekonominę vertę.

Natūralių ekosistemų, kaip anglies dioksido absorbento ir prisitaikymo išteklių, valdymas vis dažniau laikomas būtinu, veiksmingu ir gana ekonomišku klimato kaitos problemos sprendimo būdu. Būtina parengti įvairias žemės naudojimo valdymo strategijas, kad būtų sumažintas šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis keičiant žemės naudojimo paskirtį, ir kad būtų išsaugotos ekosistemų funkcijos, būtinos prisitaikant prie klimato kaitos padarinių. Saugomos teritorijos yra itin svarbios rengiant nacionalines klimato kaitos padarinių švelninimo ir prisitaikymo prie jų priemones, todėl labai svarbu stiprinti tokių teritorijų apsaugą, didinti jų aprėptį ir gerinti valdymą.

Į vystymosi politiką įtraukus klimato kaitos klausimus atsiranda finansinių aspektų. Kopenhagos konferencijoje ES įsipareigojo 2010–2012 m. skirti 7,2 mlrd. EUR vadinamąjį skubios pradžios finansavimą padarinių švelninimo ir prisitaikymo priemonėms, įskaitant nelaimių rizikos mažinimo ir prevencijos veiksmus šalyse, kuriose didelė nelaimių tikimybė. Išsivysčiusios šalys taip pat įsipareigojo iš įvairių šaltinių, įskaitant alternatyvius finansavimo šaltinius, kasmet iki 2020 m. surinkti po 100 mlrd. USD, su sąlyga, kad besivystančios šalys imsis reikšmingų klimato kaitos padarinių švelninimo veiksmų ir užtikrins duomenų apie šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį skaidrumą. Tinkamai paskirsčius prisitaikymo prie padarinių ir padarinių švelninimo finansavimą, būtų didinamas besivystančios ekonomikos šalių atsparumas klimato kaitai ir remiamas perėjimas prie anglies dioksido kiekio mažinimu

²⁴ Kaip nurodyta 2010 m. Afrikos pažangos ataskaitoje, būtina, kad „Afrikos šalys [...] didintų jų vystymosi strategijų atsparumą klimato kaitai.“

grindžiamo vystymosi²⁵. Daugiausia dotacijomis finansuojamais prisitaikymo prie padarinių veiksmais bus siekiama visų pirma padėti besivystančioms šalims parengti nacionalinius prisitaikymo prie klimato kaitos padarinių veiksmų planus, o padarinių švelninimo veiksmai taip pat bus remiami lengvatinėmis paskolomis ir privačiojo sektoriaus bendru finansavimu. Finansuojant su klimato kaita susijusius ir vystymosi veiksmus daugiausia dėmesio turėtų būti teikiama visų visuomenės grupių pajėgumui pritraukti investicijų į mažataršes technologijas ir tvaraus žemės naudojimo praktikai. 2010 m. spalio mėn. Nagojos konferencijoje visos Biologinės įvairovės konvencijos šalys sutarė, kad būtina sutelkti išteklius biologinei įvairovei remti ir, visų pirma, padėti besivystančioms šalims įgyvendinti konferencijoje priimtą naują 10 metų strateginį planą.

22. *Atsižvelgiant į glaudų klimato kaitos, biologinės įvairovės ir vystymosi ryšį ir naujas galimybes, atsirandančias dėl su klimato kaita susijusių veiksmų finansavimo ir rinkų, kaip į ES vystymosi politiką geriau integruoti prisitaikymo prie klimato kaitos ir nelaimių rizikos mažinimo veiksmus, kad būtų kuriama labiau klimato kaitai atspari ir tvari šalių ekonomika, užtikrinama miškų ir biologinės įvairovės apsauga?*

4.2. Energija ir vystymasis

Vienas iš daugelio svarbiausių tvariojo vystymosi uždavinių – visiems gyventojams užtikrinti galimybes naudotis tausia energija. Apskritai visiems gyventojams užtikrintos galimybės naudotis energija yra išankstinė sąlyga siekiant daugelio TVT: patikimas energijos, visų pirma elektros energijos, tiekimas stabiliomis kainomis padeda mažinti skurdą, užtikrinti sveikatos priežiūros ir švietimo paslaugas, tinkamą žemės ūkį ir ekonomikos vystymąsi. Šiems uždaviniams spręsti reikalingi naujoviški būdai, o siekiant tikslo didinti vystymosi ir bendradarbiavimo strategijų atsparumą klimato kaitai ir investuojant į tvarų vystymąsi, atsiranda daug įvairių galimybių.

Pavyzdžiui, Afrikoje į pietus nuo Sacharos, mažiau kaip 30 % piliečių turi galimybę naudotis elektros tinklais teikiama elektros energija, dažnai šis elektros energijos šaltinis yra nepatikimas, nes elektros energijos tiekimas dažnai nutrūksta arba ilgam sutrinka. Padėtis panaši ir daugelyje kitų besivystančių šalių, dėl to nukenčia socialinis ir ekonominis vystymasis ir, svarbiausia, mažėja galimybių pasiekti TVT.

Pastaraisiais dešimtmečiais naftos kainos labai svyravo. Dėl to silpnos ir besivystančios ekonomikos šalys, ypač tos, kurios labai priklauso nuo naftos, patyrė neigiamą poveikį, kuris buvo itin didelis šalyse, kur naftą naudojančios generatoriaus yra itin svarbūs, nes nėra patikimo elektros energijos tiekimo. Galiausiai kai nėra patikimo elektros energijos tiekimo, akmens anglis tampa pagrindiniu maisto gamybai naudojamu kuru, dėl kurio atsiranda visuotinių sveikatos problemų ir nyksta miškai.

Tačiau pažymėtina, kad daugelis vietovių besivystančiose šalyse dėl turimų gamtinių išteklių (pvz., vandens) ar gamtinių sąlygų (pvz., saulės šviesos) idealiai tinka atsinaujinančių išteklių energijai, įskaitant vandens, vėjo, fotovoltinei energijai, gaminti ir saulės energijai koncentruoti. Be to, kai nėra energijos infrastruktūros, o atsinaujinančiais energijos ištekliais galima naudotis nesant energijos tinklų, galima sumažinti bendras išlaidas. Daugeliu

²⁵ Pagal Jungtinių Tautų bendrąją klimato kaitos konvenciją šiuo metu vykstantis darbas siekiant mažinti miškingų vietovių išmetalus yra labai svarbus, ypač jeigu derinamas su tokiomis iniciatyvomis, kaip „Miškų teisės aktų įgyvendinimas, miškų valdymas ir prekyba mediena“, kuriomis šalyse partnerėse siekiama gerinti miškų valdymą.

atžvilgiu besivystančiose šalyse investuojant į vietos konkurencingą atsinaujinančiųjų išteklių energiją būtų galima peršokti į pažangesnių technologijų etapą. Be to, taikant modernius energijos gamybos ir skirstymo būdus, būtų galima užtikrinti didesnę energijos vartojimo efektyvumą. Taikant šiuolaikines technologijas galima smarkiai sumažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį ir labai pagerinti vietos aplinkos sąlygas. Europa galėtų pasidalyti vertinga praktine patirtimi, kaip gerinti aplinkos sąlygas. Atnaujinus esamus infrastruktūros objektus ir juos tarpusavyje sujungus, būtų galima užtikrinti, kad daugiau žmonių turėtų galimybių naudotis energija.

Derinant didelio poveikio ES vystymąsi ir pirmiau minėtas Kopenhagoje numatytas skubias lėšas investicijoms į atsinaujinančiųjų išteklių elektros energiją besivystančiose šalyse skatinti, būtų žengtas didelis žingsnis į priekį užtikrinant tvarią energiją skurdžiausioms pasaulio šalims. Šiose šalyse, ypač mažiausiai išsivysčiusiose šalyse, plėtojant atsinaujinančiųjų išteklių energiją atsirastų papildomas, labai svarbus vystymosi privalumas: būtų sumažinta šalių priklausomybė nuo labai svyruojančių naftos kainų ir pažeidžiamumas.

ES yra itin gerai pasirengusi teikti tokią paramą. ES yra pirmaujanti atsinaujinančiųjų išteklių energijos technologijų gamintoja. Europa turi sukaupusi didžiausią teisinių ir administracinių priemonių, būtinų investicijoms į atsinaujinančiųjų išteklių energiją skatinti, taikymo patirtį, be to, tai vienintelis regionas pasaulyje, kur visos valstybės narės teisiškai įpareigosios siekti nustatytų tikslų. ES įsipareigojo iki 2020 m. 20 % savo energijos poreikių patenkinti iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių.

Galiausiai investicijoms į energijos sektorių savaime nereikia didelės paramos dotacijų pavidalu. Tai yra svarbu, nes paramos vystymuisi lėšų niekada neužteks milžiniškoms investicijoms, kurios būtinos siekiant kiekvienam piliečiui suteikti galimybę naudotis tvaria elektros energija. Iš esmės tokios investicijos gali duoti pelno. Todėl šiame sektoriuje, palyginti su kitais, turėtų būti lengviau ES biudžeto lėšas papildyti paramos teikėjų ir finansų įstaigų, įskaitant privatųjį sektorių, lėšomis.

Tad reikia apsvarstyti, ar ES ir besivystančios šalys ir (arba) regionų šalių grupės turėtų imtis bendrų veiksmų esamos partnerystės pagrindu rengti **bendras programas dėl laipsniško tvaraus energijos tiekimo visiems gyventojams**.

Tokiomis programomis, pagal kurias numatomas didelio poveikio ES vystymasis ir su klimato kaita susijusių veiksmų finansavimas, į kurias įtraukiama ES ir besivystančios šalys, energijos sektorius ir ES finansų įstaigos, galėtų būti siekiama parengti bendrų veiksmų tvarkaraščius, įtraukti mažas pajamas gaunančiose šalyse vykdytinas reformas, susijusias su investicijų apsauga, mokesčiais ir regioniniu bendradarbiavimu energetikos srityje. Programos turėtų būti grindžiamos esamais veiksmais, kurių imamasi pagal energetikos partnerystę, pvz., ES ir Afrikos energetikos partnerystę. Imantis veiksmų atsinaujinančiųjų išteklių energijos sektoriuose būtų galima spręsti su energijos poreikiais besivystančiose šalyse susijusius klausimus, tačiau juos būtina įtraukti į platesnio masto energetikos politiką, apimančią tokius klausimus, kaip energijos vartojimo efektyvumas, tinklai ir infrastruktūra, taip pat efektyvaus tiekimo užtikrinimas ir kitų, labiau tradicinių energijos išteklių plėtojimas. Bendradarbiauti galėtų ES nepriklausantys paramos teikėjai ir tarptautinės institucijos, dėmesys galėtų būti sutelktas, be kita ko, į šiuos klausimus:

- Finansavimas. Per pastarųjų metų finansų krizę atsinaujinančiųjų energijos išteklių projektų vykdytojams buvo sunku gauti komercinį finansavimą ES, kurioje galioja stabilus ir atsinaujinančiajai energijai palankus administracinis ir teisinis pagrindas.

Besivystančiose šalyse, kur tokių administracinių ir teisinių sąlygų nėra, finansavimo rizikingesniems projektams praktiškai neįmanoma užtikrinti.

- Stabilios reguliavimo ir administravimo sąlygos. Investicijos nebus daromos net parengus tinkamas finansines priemones, jei nebus stabilų ir nuspėjamų sąlygų, kuriomis būtų galima sudaryti galimybes privačioms įmonėms investuoti ir tokias investicijas skatinti. Šios sąlygos apima, pvz., tinklo, mokesčių, bendrovių teisės klausimus ir planavimo taisykles. Tam reikalingos ir teisinės nuostatos, reglamentuojančios galimybę rengti atvirą konkursą dėl elektros energijos tiekimo vartotojams. Aiškos, sąžiningos ir veiksmingos reguliavimo taisyklės būtinos siekiant užtikrinti sąnaudų padengimą ir vartotojų apsaugą.
- Techninės žinios, švietimas ir mokymas. Daugelyje besivystančių šalių techninių darbuotojų mokymo priemonės yra silpnos arba jų visai nėra. Nesant kvalifikuotos darbo jėgos, atsinaujinančiųjų energijos išteklių potencialas niekada nebus iki galo išnaudotas. Tokio vystymosi pagrindinė nauda – naujos darbo vietos, tačiau siekiant rengti mokymus ir perduoti žinias, reikės dėti daug pastangų.
- Regioninės rinkos. Daugeliu atveju, ypač vykdant didelius su vandens energija susijusius projektus, svarbu bus galimybė parduoti elektros energiją kitoms šalims. Tam reikės aiškių regioninių susitarimų ir stabilaus reguliavimo pagrindo.

23. *Kokių veiksmų ES turėtų imtis siekdama remti besivystančių šalių pastangas užtikrinti tvarų energijos tiekimą visiems piliečiams? Kokia funkcija tektų, pvz., bendrai ES ir Afrikos programai, siekiant visiems gyventojams laipsniškai užtikrinti tvarų energijos tiekimą, derinant vystymosi ir klimato kaitos veiksmų finansavimą ir paskolas iš vystymosi finansų įstaigų?*

5. ŽEMĖS ŪKIS IR APSIRŪPINIMO MAISTU SAUGUMAS

Apsirūpinimo maistu saugumas toliau lieka svarbiausiu klausimu kaimo ir miestų gyventojams besivystančiose šalyse, kur 75 % gyventojų vis dar yra priklausomi nuo žemės ūkio. Apskaičiuota, kad pasaulinė žemės ūkio gamybos apimtis turi padidėti 70 %, kad maisto užtektų visiems gyventojams, kurių skaičius, remiantis Jungtinių Tautų prognozėmis, iki 2050 m. turėtų padidėti iki 9 mlrd. Alkis daro neigiamą poveikį žmogaus raidai, kenkia socialiniam ir politiniam stabilumui ir mažina galimybes pasiekti TVT. Kaip parodė pastarojo meto kainų pokyčiai pasaulio maisto rinkose, šis uždavinys nėra išspręstas, ypač maistą importuojančiose besivystančiose šalyse.

Vystymasis ir apsirūpinimo maistu saugumas yra glaudžiai tarpusavyje susiję; patirtis rodo, kad žemės ūkio reformos ir pajėgumas išmaitinti šalies gyventojus yra būtina sąlyga siekiant visuotinio vystymosi ir skurdo mažinimo. Daugelis skurstančių ir nuo alkio kenčiančių gyventojų gyvena kaimo vietovėse, kur žemės ūkis yra pagrindinė ekonominė veikla. Šiose vietovėse vyrauja smulkūs ūkiai.

Pavyzdžiui, Afrikoje, smulkiuose ūkiuose pagaminama 80 % žemyne suvartojamo maisto. Tačiau žemės ūkis turi didelį potencialą skatinti visuotinį pajamų augimą: besivystančiose šalyse žemės ūkio skatinamu BVP augimu galima beveik keturis kartus veiksmingiau mažinti skurdą, nei kituose sektoriuose pasiektu augimu²⁶. . Investicijos maisto saugos srityje,

²⁶ <http://www.ifad.org/hfs/>.

įgyvendinant sanitarijos ir fitosanitarijos standartus, padeda užtikrinti apsirūpinimo maistu saugumą ir žmonių sveikatą. Biologinės įvairovės apsauga ir susijusios ekosistemų funkcijos – svarbus veiksnys užtikrinant tvarų žemės ūkį ir gerinant maisto kokybę. Žemės ūkis glaudžiai susijęs su kitais sektoriais, jo augimas duoda daugiopos naudos visoms ūkio šakoms. Be to, gerai valdomas žemės ūkis yra svarbus veiksnys tokiems aplinkos uždaviniams, kaip miškų naikinimas, dirvožemio blogėjimas, vandens trūkumas ir klimato kaita, spręsti. Spartesne ir mažatarše žemės ūkio produktų gamyba taip pat bus didinamas visuotinis kainų stabilumas, nes bus užtikrintos įvairios ir patikimos gamybos vietovės.

Parengus suderintą ES iniciatyvą pasinaudoti investicijų į integracinę, intensyvią, tvarų ir aplinkos atžvilgiu tausų žemės ūkį teikiama nauda, būtų galima sukurti visais atžvilgiais naudingą situaciją: didesnę ekologišką ir mažiau taršų augimą ir socialinį stabilumą²⁷. Kad tokio požiūrio būtų sėkmingai laikomasi, gamyba turi būti vertinama kaip vertės kūrimo grandinės dalis, turi būti užtikrinamos tinkamos galimybės gauti finansavimą, perdirbti produktus ir juos teikti rinkoms. Šiuo požiūriu viešojo ir privačiojo sektoriaus partnerystė gali būti labai naudinga.

Siekis užtikrinti didelį ES bendradarbiavimo poveikį praktikoje yra itin svarbus žemės ūkio ir apsirūpinimo maistu saugumo srityje. Iš tiesų patirtis rodo, kad šį uždavinį būtina spręsti plačiu mastu, atsižvelgiant į visą vertės grandinę: mokslinius tyrimus ir tęsiamą ūkininkų mokymą, galimybes naudotis žeme, tinkamas trąšas, drėkinimo metodus, gaminių transportą, sandėliavimą, finansus, bankų paslaugas ir draudimą, perdirbimo pajėgumus. Moksliniai tyrimai ir inovacijos gali atlikti svarbią funkciją užtikrinant maisto gamybos stiprinimą, jei gamyba priklauso nuo paklausos, yra dalyvaujamojo pobūdžio, priderinta prie paramos gavėjų poreikių ir prioritetų. ES turi daug praktinės patirties, kaip kurti tvarų žemės ūkį įvairiomis sąlygomis, taip pat yra užmezgusi plačius tinklus su besivystančiomis šalimis.

Todėl žemės ūkis ir apsirūpinimo maistu saugumas turėtų būti tos sritys, kuriose ES galėtų išmėginti savo pajėgumus užtikrinti didelio poveikio bendradarbiavimą ir skatinti įtraukų bei tausų augimą, pastangas sutelkiant į tai, kad teikiant paramą būtų atsižvelgiama į visą gamybos grandinę. Šio tikslo būtų galima siekti vykdant į vertės grandinę orientuotas ES programas arba intensyviau ir glaudžiau bendradarbiaujant su šalimis partnerėmis ir su kitais paramos teikėjais derinant veiksmus. Bendradarbiavimas palaikant partnerystę su ES nepriklausančiais paramos teikėjais ir tarptautinėmis institucijomis galėtų būti orientuotas, be kita ko, į paklausa grindžiamus mokslinius tyrimus ir inovacijas žemės ūkio srityje, sektorių ir vertės grandinių valdymą, regionines žemės ūkio ir maisto rinkas.

Šis visa apimantis požiūris į žemės ūkį ir apsirūpinimo maistu saugumą taip pat turėtų aprėpti mitybos aspektą. Pastaruoju metu atlikti moksliniai tyrimai rodo, kad dėl nepakankamos mitybos stringa vystymosi pastangos, lėtėja ekonomikos augimas, prarandama iki 3 % BVP. Nepakankama mityba yra pagrindinė vaikų mirčių priežastis, dėl jos nukentėjusių vaikų protiniam ir fiziniam vystymuisi gali būti padaryta neatitaisoma žala. Sėkmingai išspręstas mitybos klausimas daugiopai padėtų siekti TVT.

Galiausiai sprendžiant nepakankamo apsirūpinimo maistu problemą ir atsižvelgiant į jos mitybos aspektą, žuvininkystės produktai gali atlikti svarbią funkciją. Todėl ES ir

²⁷ Kaip nurodyta Komunikate „ES pagalbos besivystančioms šalims sprendžiant aprūpinimo maistu problemas politikos programa“ (COM(2010)127) ir susijusiose 2010 m. gegužės 10 d. Tarybos išvadose, kurias galima rasti adresu http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/EN/foraff/114357.pdf.

besivystančios šalys yra bendrai suinteresuotos skatinti tausiąją žvejybą ir užtikrinti veiksmingas stebėjimo, kontrolės ir priežiūros sistemas ir darnų akvakultūros vystymąsi. Šiuo požiūriu svarbi funkcija tenka žvejybos partnerystės susitarimams ir regioninėms žuvininkystės valdymo organizacijoms.

24.	<i>Kaip ES vystymosi politika galėtų geriausiai padėti užtikrinti apsirūpinimo maistu saugumą, kartu išsaugant aplinką? Kokios politikos kryptys ir programos labiausiai padeda skatinti smulkiųjų ūkininkų ir privačiojo sektoriaus investicijas į žemės ūkį ir žuvininkystę?</i>
25.	<i>Kokiose strateginės svarbos srityse ES galėtų dalyvauti, visų pirma Afrikoje? Kaip ES galėtų skatinti ekologišką požiūrį į ūkininkavimą ir tvarų intensyvesnį žemės ūkį, tausiąją žvejybą ir akvakultūrą?</i>
26.	<i>Kaip ES galėtų padėti spręsti nepakankamos mitybos problemą?</i>

6. IŠVADOS

Komisija yra pasiryžusi toliau modernizuoti ES vystymosi politiką ir išlaidų programas, kartu užtikrindama didesnę papildomą naudą, ekonomiškumą ir veiksmingumą. Atsižvelgusi į šią žaliają knygą ir pateiktas pastabas, Komisija pateiks komunikatą dėl ES vystymosi politikos modernizavimo, kuriame, be kita ko, svarstys, ar verta peržiūrėti Europos konsensumą dėl vystymosi.